

МОРАЛНИ ЩРИХИ ОТ ПОРТРЕТА НА ПОЛИТИЧЕСКИЯ ВАНДАЛИЗЪМ

МАКСИМ МИЗОВ

Център за исторически и политологически изследвания

maksim-mizov@mail.ru

MORAL OUTLINES OF THE PORTRAIT OF THE POLITICAL VANDALISM

MAXIM MIZOV

Center for Historical and Politological Studies

Abstract

In this article for the first time in the Bulgarian ethical literature the problem about moral dimensions of political vandalism in the context of a difficult and prolonged transition to democracy is posed and analyzed. The main features of the portrait of this phenomenon are described, as well as their impact on the public and private life of the Bulgarian citizens. Many factors and mechanisms of the political vandalism under the conditions of globalization, neoliberal hegemony and the delegitimation of political ideologies and parties in a global, European and national context are revealed.

Key words: democracy, language vandalism, ethical values, ethical categories, moral vices, neoliberal global order, political vandalism, transition

Живеем в смутно и преломно историческо време, в динамично и противоречиво трансформиращо се общество, в което най-драматично се разкъсват или разпадат всички социални тъкани, връзки и отношения, съградени и осветени от нравствения етос, в буквално, а и очевадно сриваща се пред сетивата ни държавност и пр., които се оказват невероятно щедри и гостоприемни към всевъзможните форми на *вандализма*, в т.ч. и най-вече в неговите политически, пък и политизирани въплъщения в практиката. Затова идеологическите „еквилибристики“, политическите „жонгльорства“ и управленческите „илузионизми“, с които – исторически и всекидневно – бива занимавано, а и отвличано вниманието на нашите съвременници, изобщо не са в

състояние да прикрият очевадните факти, че днес се вършат потресаващи, непонятни за моралния разум *вандалски* актове, коварни, жестоки сценарии, за които не бива да съществуват никакви оправдания.

Както от незапомнени исторически времена, така днес, а вероятно и в необозримото историческо бъдеще политическият вандализъм ще се разказва и обяснява в доста преиначени, умишлено префасонирани, а и инструментално „акордирани” дискурсивни логики и технологии, които дискретно прочистват всичко нелицеприятно за истинската му историческа биографичност, а пък и прикриват много неща от феноменологията му.

За политическия вандализъм са изобретени и натрапени универсални и униформизирани обяснения и тълкувания, градящи се на фундамента на вкоренени и брадясали предположения, предубеждения и предразсъдъци, носещи триумфално *подразбиращо се* значение, и в които влизат феномените (и респ. термините) за *демагогията, цинизма и популизма*. защото когото да попитате за това, какво означават тези три феномена и термина, веднага ще ви сервира конвейерно фабрикувани, масово разпространявани и консумирани етимологии, които нямат нищо общо с автентичната истина за тях.

Във всекидневното съзнание господстват представи за вандализма, според които той е органично, изначално и вековечно свързан с ограничен интелектуален хоризонт, с примитивност на емоционално-волевите проявления на неговия субект, с видима морално-естетическа недоразвитост или изостаналост, с безцеремонно, арогантно или дори брутално поведение, чийто субект не се смущава и притеснява, че неговите помисли, афекти и постъпки влизат в „челен удар” с исторически уталожени от хилядолетия морално-етически норми и ценности, с културни традиции и форми на социален порядък. За това съзнание вандализмът е свързан с одиозни иконографии и интерпретации на разрушителна мисли, емоции, дейности, не съобразени с „нормалните” трафарети. Той е символ и въплъщения на разюздана и прекалено трудно укротима агресивност, която най-безпardonно, а често и безнаказано демонстрира своите присъствия и капризности.

За масовото всекидневно съзнание вандализмът е синоним на безцеремонно или дръзко посегателство, оскверняване, кощунство, гавра, дори разрушение на чужда –

държавна, обществена, групова, или персонална – собственост, която привидно изглежда, че трябва да притежава сигурен статут, а и гарантирано спокойствие за своето функциониране.

Освен това вандализмът обикновено се асоциира и с някакво прекалено странно изваждане на даден (актуален или исторически) факт, или акт от скобите на неговото времево реализиране и интуитивно, или априорно, неартикулирано вкарване под знаменателя на нещо, което отвежда много назад в културно-историческата еволюция на човечеството.

Мислен, описван и оценяван в този ракурс, всеки демагогски акт се оказва и невероятно *паралелно съществуване* на една исторически много отдавна минала културна реактивност с нейното актуално пулсиращо функциониране в дадения казус и момент. Такова пресичане и преливане между твърде далечни и трудно съвместими помежду си исторически времена, обществени реалности и нрави, обикновено като че ли не създава никакви притеснения и затруднения на менталния „марш“ на всекидневното съзнание, което е едва ли не гранитно убедено, че дефилира по павирания път на непоклатима и вековечна аксиоматичност, в която не бива да има абсолютно никакво съмнение или подозрение относно нейната смислова прозрачност, а и интерпретативна достатъчност.

Всеки път, когато масовият човек или всекидневното съзнание се занимават с произхода и феноменологията на вандалски актове, сякаш настъпва особена темпоралност на безцеремонно дезавуиране, видимо пренебрежение, омаловажаване и елиминиране на ролята и значението на конкретно времевите условности, рамки и специфики на тяхното възникване и натрапчиво забележимо битие; при което изглежда, че тези актове (по своему) смесват абсолютно далечни, имащи твърде малко помежду си общи неща, времена, културни трафарети и ценностни йерархии, което би следвало да предизвиква безпокойство, притеснение и изумление, но, вместо това, те се посрещат и преживяват от хората като нещо пределно ясно и разгадано едва ли не до самия му корен.

При подобна ментална и оценъчна нагласа е съвсем резонно да се смята, че произходът и функционалната мисия на вандалските актове имат своите първоизточници в отдавна отминали исторически времена и нрави, които по някакви

странни причини и недостатъчно интелектуално осветени друмища пристигат и господства и в настоящето. Това странно обстоятелство донякъде създава на вандалските проявления своеобразно, а и едва ли не *вечно алиби*, което го дистанцира от настоящето и като че ли *апприорно* прехвърля цялата отговорност или вина за тяхното присъствие и действие на миналото.

Същевременно обаче, има една колосална историческа традиция във фабричното производство, конвейерното пласиране и консумиране на всевъзможни масови представи и трактовки за същността, особеностите и функционалните ангажименти на този тип вандализъм, които, в крайна сметка, изглеждат като извадени от един „общ калъп“. Според дискретните повествования или послания на тази „матрична формовка“, вандализмът трябва да се подвизава, оценява и коментира, да изглежда и дефилира в публичния и частния живот на хората едва ли не в съвсем еднакви, или твърде сходни одежди, които, като особен смокинов лист, прикриват истините за неговите голотии и срамотии.

Политическият вандализъм има своята твърде протяжна в историята биография и прекалено богата „културна“ съкровищница, за които обикновено не се пише и говори по начини, които да разкрият техните истински произходи, а и автентични портрети. Сигурно е обаче, че *гузната съвест* за кошмарните дела на извършителите му е онова, което обуславя и поддържа господството на мълчанието щом се отвори дума за изстъпленията и престъпленията, за злините или ужасите, които този вандализъм е сътворил. Затова и *хората не знаят нищо по-подробно* за истинския произход или автентичната същност на политическия вандализъм, а открай време се забавляват с техните сурогати. Потънали в света на мълчанието и мрака, истините за генезиса и същността на политическия вандализъм се оказват безсилни, неспособни да се противопоставят на неговите волунтаризми и вакханалии по успешен начин, да ги ограничат или (изцяло) отстранят. Вместо тях, в публичния или частния живот на хората циркулират и властват различни клиширани версии, които изглеждат твърде правдоподобни за всекидневния разсъдък, а които исторически и ежедневно възпроизвеждат превратни визии за този вандализъм. А както може да се предположи или заключи, това е много нужно и полезно за Властта.

Повече от ясно е, че политическият вандализъм не може да се разхожда или набива в хорските сетива в своите самостоятелни инициативи, еднолични похождения, а винаги е обкръжен или следван от други, сродни по дух и мисия, одиозни феномени, които също разполагат и използват подобни средства и прийоми за своята дегизировка.

Тези прийоми, стратегии или тактики са и органични части от съдържанието и феноменологията на неговите „вечни бойни спътници” и „неразделни другари” – политическият цинизъм, политическото лицемерие, коварство, или дори на политическата поквара, но пък и сигурно на нахалството, арогантността, безскрупулността, безцеремонността и бруталността, безсърдечие, а и безчувствието на субектите му в политическия живот, а от него разпространявани, или насаждани във всички останали сфери на обществото.

Това е напълно естествено, исторически закономерно и всекидневно неотменно, защото на своите публични/частни „пиршества” този вид вандализъм обича да е в „приятелска компания”, да се почерпва заедно и щедро да угощава сродни нему феномени. Затова и никога, и никъде няма да можем да срещнем политически вандализъм, който е обърнал гръб на политическия цинизъм, който не отваря щедро обятията си за политическата дързост и политизираното нахалство, за политическата грубиянщина и безпардонност, за безграничната и непонятната морална, или политическа безскрупулност, и който отвърща лице от и не възнаграждава с усмивка и насърчение всяка форма и проява на равнодушието, безсърдечие, безчувствеността, а и на всичко онова, което някога Вилхелм Райх бе обединил под общия знаменател на *морално-емоционалната чума*. С други думи, посредствеността и безличието, малодушието и страхливостта, неграмотността и безкултурието, разбира се, преоблечени в шутовските одежди на натрапчивото всезнайство, бруталното оригиналничене, егоцентричното самообожествяване, прекалената дързост, развигнените комплекси за величие и безнаказаност, мегаломанските изхвърляния и претенции, и пр, винаги се оказват желани гости на шумните пирове на вандализма. И, както на всички останали други разгулни пирове, те, след известно опиянение, започват да губят изцяло ориентир, реална представа за собствената си същност и поведение, да живеят с пресантимента, че са нещо коренно друго или различно. Подобни на всички охолни пирове, „подвизите” на политическия вандализъм също се вършат сред

достатъчно мощни шумотевици, сред пукотевиците на невъздържаните му слова, сред стихията на отприщените му афекти, сред блясъците на публично внимание и проблясъци на алогично мислене, сред шокиращите еуфории на нечовешки страсти и, съпроводжани от потресаващи вакханалии, и триумфални шествия на човешки пороци.

Подобна зрелищна, пък и смразяваща кръвта, и стресираща нормалния човешки разум картина не е плод на умозрителни предположения и патологични халюцинации, а е нормална или закономерна панорама от историчността и всекидневието на човешките същества, които, когато и където се окажат напъхани в яремите и станали неволни, или невинни мишени и жертви на попълзновенията и похищенията на този вид вандализъм. А такива покъртителни или потресаващи картини има в изобилие в днешния ни живот.

Няма да е исторически неоснователно, нито логически безпочвено предположението или дори твърдението, че днес ни се налага да живеем във *вандалски* времена и в социални територии, които са тотално превзети и подчинени на вандалски манталитети и маниери на безчувствени и аморални човекоподобия, които не жалят никого и нищо, за да се задържат на, или докопат до „тронете“ на властта в държавата и обществото. Ако светът се тресе от колосални исторически и социално-политически катаклизми; ако съвсем преднамерено се конструират и задействат „верижни реакции“ на разнородни и разнолики конфликти; ако има повече от преди сблъсъци, огнища на напрежения и територии на страдания, мъки и смърт за големи човешки маси; ако животът на милиони човешки същества е превърнат в кошмарен ад, за когото те нямат вина, няма как да си затворим очите, ушите, да спрем мисълта, езика си, ако те искат да насочат вниманието към пришествията, шествията, бесовете, безнаказаността на политическия вандализъм. А днешното време и битие – в глобален и национален – контекст е именно такава, колкото и съвременните властници да не желаят то да се оценява с подобни крути присъди. Те винаги и неуморно, както, впрочем, и досега в историята на политиката, търсят, но и намират всевъзможни обяснения и оправдания, защо техните визии или деяния не бива да се представят и оценяват по начин, който ги асоциира, или оприличава с вандализма. Въпреки техните неистови усилия и публични изпълнения, в душите на хората и върху битието на народите остават клеймата на процеси, носещи злите демони на вандализма.

Естествено, политиците, властниците или управниците никога няма да се съгласят с подобни тълкувания или генерализации, а най-много да отстъпят „великодушно” на тях известно време, място, повод и роля, винаги ориентирани и свързани с техните – реални, или имагинерни – опоненти, властови съперници, моментни или вечни врагове. Именно последните (според политиците, властниците и управниците) са единственият несъмнен и всеизчерпващ символ, или истинското, а и единствено пълнокръвното въплъщение на всичко, което може, или трябва да се каже/напише за този вид вандализъм.

Самолюбието, тщеславието или инстинктът за самосъхранение никога няма да позволят на който и да е политик да си признае прегрешенията, провиненията или дори престъпленията, имащи свършено чист, а и безусловен вандалски характер, или ефект. Затова вандалите открай време се търсят и намират в *чуждите, вражески* политически станове; и само в краен случай в собствените (партийни) лагери – преди всичко, когато става дума за някаква измяна, или крайна нелоялност към доминиращите в тях персони. В този специфичен контекст описанията и присъдите, които се въздават на противника, независимо дали е от страната на ближните или на чуждите, обикновено твърде много си приличат, дори сякаш са извадени от обща матрица, изглеждат като ксерокопирани. Затова най-често няма и съществена разлика между преценките или аксиологическите санкции и възмездия, които се полагат на чуждите врагове, или на ближните предатели.

Ако напълно разумно разсъждаваме за, но и безкомпромисно оценяваме всичко, което се е случило през последния четвърт век на злочастното ни Отечество, трябва да кажем/пишем, че пред потресаващите руини на държавата или разпада на обществото, пред ужасната съдба на народа ни и т.н., не бива да твърдим, че са ни управлявали напълно нормални, достойни и почтени хора, а че на власт са били и продължават да бъдат *вандали* по дух и нагласа, които не се съобразяват с нищо хуманно и демократично, за които народните въжделения, културните светини и традиции не значат почти нищо. Ако вместо според Конституцията или *истинските* закони, държавата и обществото се движат съгласно волунтаризма, капризите и авторитаризма на своите управници, но и осигуряват само техните интереси и придобивки, какво друго е това освен вандализъм? След като социалните неравенства и несправедливости растат безпрепятствено и неудържимо, нима може да се говори, че държавата не се

управлява от вандали по нагласа? Защото само вандали могат да хвърлят собствения си народ в мизерия, нищета, безперспективност, отчаяние, духовна или физическа деградация във всички сфери на живота. Стига ни само да погледнем към и да се замислим за духовното падение и културното оскотяване, или за здравния статус на огромни маси от народа, за да се убедим напълно, че политическият вандализъм не се „подвизава” само на думи, а действа кошмарно. Защото само вандали могат да доведат собствения си народ до просешка тояга, хроничен глад, бум на всякакви болести, духовна глухота и слепота за истинските ценности. Колкото и каквито впечатляващи етикети да си лепят; колкото и каквито признания и величаения да си осигуряват чрез принуда и заради раболепничене, сервилност и страх; колкото и да се възхищават (в собствените си очи и преценки), такива властници и управници не заслужават друга оценка освен сигурно очакващото ги клеймо на вандали. Единствено вандалите могат да се възторгват и наслаждават на пораженията и опустошенията, които са нанесли на държавата и обществото, приписвайки ги на враговете си. Само те могат да са невъзмутими, непритеснени от злосторствата, които са причинили. Само те могат да изпитват неимоверно и потресаващо задоволство от способностите си да прекършат хиляди или милиони човешки съдби, да обезправят и обезчовечат маси. Единствено вандали могат да се дивят и радват на своите нарцистични склонности или обременености, заради които всички други човешки същества изглеждат незначителни, маловажни, ненужни и излишни за техните „велики” персонални/исторически планове. А в продължение на повече от четвърт век пред сетивата на многострадалния ни народ се нижат и подменят разноцветни властници, които не правят нищо друго освен да рушат безнаказано и да грабят пладнешки всичко, което народът десетилетия е създавал. Защото само вандали могат да доведат своята държава или собственото си общество до такава умопобъркваща разруха и преднамерено унищожение, а и да запокитят съдбините на народа си в бездънните пропасти на техните вечно ненаситни властови лакомии. Да се превърне спокойствието и сигурността на гражданите в историческо и ежедневно безпокойство и отчаяние, или в несигурност за утрешния ден е симптом на вандализъм, който не се съобразява с никакви духовни ценности, прагове на психична поносимост. Защото непрестанното треперене и постоянният страх от всичко и всекиго са част от органиката, феноменологията, последствие от вакханалиите

или разгула на вандализма. Да се върне една държава и едно стопанство от висини, до които са достигнали, и които са измерими с космически изследвания и високи, ядрени технологии, до низините на примитивно, едвам съществуващо, скърцащо непрестанно производство и потребление, не е нищо друго, освен отражение или неизбежно следствие от вандалски манталитети. Да се отнеме поминъка и да се обезлюдят села и градове, да затворят врати и хлопнат кепенците на духовните средища или огнища – читалища, кино- и театрални салони – не е нищо друго освен вилнеене и беснеене на вандалски дух и усмъртяване на живота. Да се обезверят и отчаят хората, да мразят и ненавиждат всичко, свързано с политиката, е възможно, реално само при господството на властници, които са вандали по природа, независимо от факта, че те могат непрестанно да се кичат с признаците на демократите. Да се отнемат – законово и незаконно – гражданските права и свободи на огромни човешки маси и те да се превърнат в безропотни и окаяни роби на новите (постмодерни и неолиберално скроени по манталитети и маниери) робовладелци е форма на исторически, политически, социален или аморален вандализъм, който е изгубил всякаква мяра. Никой друг освен политически вандали не е способен да превърне една китна и плодородна територия в запустяло или буренясало пространство, да сведе една поликултурна аграрна сфера до брояща се само на пръстите на едната ръка монокултурна продукция. Кой освен вандалите е способен да превърне едно стопанство, което е покривало нуждите на няколкократно по-голямо население от това на собствената си държава, в принудителен импортен субект на продукциите от страни, които някога са били след него? Кой освен властници-вандали може за четвърт век да прокуди извън границите на собствената му родина повече и от четвърт от населението на опосканата (от тях) държава? Може ли другояче да се квалифицират такива управници, които извършват истински погроми в науката, културата, изкуството, просветата и образованието, за да оставят след своите господства огромна неграмотност, безкултурие и силно опошлени вкусове? Единствено вандали могат да преследват, издевателстват и унищожават своите реални и мними противници по начини, със средства, които никой разумен човек не би приел. Нима възкресението на прийоми и оръдия на средновековната инквизиция в условията на постмодернизъм, а и неолиберализъм могат да говорят за друго освен за вандализъм! Само вандали могат да разграбват и унищожават без всякаква свян и без никакви

морални угризения онова, което народът, държавата или обществото са трупали с векове. Единствено вандали могат да опустошат до такава степен и форма духовността в социума, да насядат повсеместен и дълготраен страх и ужас, отчаяние и безпомощност сред хората, които в своето нещастие не виждат друг начин освен тотална алиенация, пълно изолиране и херметизиране в собствения жизнен свят, който се крепи сякаш на косъм. Тъкмо затова има всички основания да се твърди, че политическият вандализъм е най-отпред, че той води напето колоната на всички (следващи го по петите) форми на вандализъм, безпрепятствено проникващи и властващи в жизнения свят на днешните хора. Той сякаш е злият демон и гибелната перспектива за държавата, обществото и нацията, понеже никой досега не е доказал, че може успешно да го възпре, ограничи и отстрани, а – точно обратното, – огромната част от днешните, домораслите ни нови демократични политици са като че ли обладани и подчинени на неговия мекфистофелски дух и маниер.

. Историческият и житейският патос на съвременните разумни и порядъчни хора е дотолкова объркан, унил и угнетен, че не може да схване в пълната им цялост и значимост всички аспекти и прояви на политическия вандализъм в тяхното всекидневие, нито да отчете съотношенията или взаимодействията между всевъзможните елементи на цялата „палитра“ от типологичните му модуси, които здраво са обсебили техния живот.

Съвременният човек е поставен на огромни изкушения и изпитания кои от всички, прекалено разнородни и многолики, възплъщения на политическия вандализъм може да опознае, проумее, да оцени цялостно, а и да им намери противодействащи стратегии. Защото цялото пъстроцветие и разнообразие на всевъзможните типологични модалности на политическия вандализъм внезапно (или за доста продължително време) му се струпват на главата, обсебват, а и не напускат мисълта и чувствата му, подкопават, или взривяват смисловите и ценностните устои на жизнения му свят, оказал се пред страшни и коварни предизвикателства, за които той невинно, а и недостатъчно е подготвен. Това също е една от фундаменталните референции на вандализма – да е толкова *неочакван* и *шокиращ* по своите форми, степени, мащаби и ефекти, че да не дава никакви шансове на човешкия разсъдък спокойно, навременно да го проумее и да му реагира по подходящи начини, които да смаят максимално всички

негови зловредни поражения. Защото в историята и обществената практика, и в жизнените съдби на хората се случват тъкмо противоположни неща: хората се оказват изненадани, неочаквано връхлетени, но и съвършено безпомощни да окажат ефективни съпротиви на вандалските покушения, поради което не само историческият или всекидневният им житейски опит и имунитет се оказват застрашени, или бързо рухващи, а всичко се развива с такава зашеметяваща, дори световъртежна скорост, размиваща се цветност и озадачаваща фигуралност, че не може да се схване достатъчно бързо, лесно, прецизно от объркания житейски разсъдък. Такава сложна и противоречива ситуация винаги отвежда и до появата, и до царуването на всевъзможни опции на *еклектизма* и *релативизма* в историите или тълкуванията за онова, което се случва в жизнените светове на засегнатите от вандализма лица и групи. Вандализмът не само елиминира, той преди това драстично и драматично префасонира оценъчните критерий, логики, техники и практики на хората, ставащи негови „жертви“. Той с дивашки, варварски, нецивилизовани похвати алхимично смесва отварите на всякакви ценности и норми, стига те да обещават изнамиране на еликсира за успехите му.

Вандализмът неистово твори и дава пътни карти за историческите приключения и житейските митарства на особен тип *виктимологични* настроения и нагласи в хората. Последните винаги са свързани с крайно драматични душевни страдания и изповеди, с прекалено болезнени преживявания и наранявания, със солидни и понякога оставящи завинаги свои следи травми, от които субектите им трудно и рядко могат да се спасят.

Подобна тежка, трудно поносима картина виждаме днес и в нашето отечество, в което огромни човешки маси са загубили всякаква надежда и вяра, че нещата могат да се оправят; че обществото и държавата могат да се върнат в правия път, да се измъкнат от капаните на демагогията и вандализма, които са базови качества на властниците им; а, вместо това, непрестанно живеят с чувствата или убежденията, че са невинни жертви.

По една, като че ли вечна или неизтребима, историческа инерция политическият вандализъм бележи огромни и трудно поносими демографски бумове на своите популации в смутни, буреносни, преломни исторически времена и в общества, които радикално се преобразяват и преобразуват; в които старото и новото се „хващат за гушите“ и безпощадно воюват до сетна капка кръв за своите смислови и ценностни сакралности.

В такава „време разделно“ и трансформиращо се, преобръщащо се наопаки общество днес живеят и българите, заради което и политическият вандализъм се оказва не само неизбежен, но и прекалено чест гост, дори и жесток хазяин в житейската им орис. Когато пред сетивата на съвременниците държавата се осквернява и разрушава, безнаказано се ограбва, а и превръща в съучастник на злочинствата над обществото и народа, няма как темата за вандализма да бъде оставена „пред вратата“ на подобни коментарии. Когато една минала история бива тотално, а и безцеремонно, кощунствено и арогантно дискредитирана и развенчавана, а нейните отрицатели и палачи изпадат в еуфория от своите безчинства и вакханалии, няма как сюжетът за вандализма да се окаже ненужен. Когато настоящето е едновременно *всичко и нищо*, понеже човек се бори единствено за оцеляване в изключително стеснен времеви хоризонт, но, заедно с това, не може да се надява на много или даже на нищо сигурно в пулсиращото време и в ограниченото си битие, тогава миналото и бъдещето губят напълно смисъл и ценност за подложените на разнородни волунтаристични интервенции и многолики вакханалии човешки същества. А постмодерността и хегемонията на неолиберализма ни предлагат и вкарват именно в тези *прокрустови ложета*, в които трите измерения на времето се разтягат или свиват единствено според моментните капризи и извратените съзнания на конюнктурните господари на положението, на диктаторите на агонизиращия непрекъснато миг на битие, което е рожба не на човека, който го живее, а изрод от фантазмагориите на някой друг, за когото другите човешки същества нямат никаква, или имат инструментална ценност.

Новият световен ред и предизвиканата, и дори фаворизираната от него *глобална анархия*, за която пишат редица почтени и изтъкнати мислители на нашето време, не са нищо повече от прикрития и безогледна демонстрация на геополитическия вандализъм, чиито покушения и опустошения ескалиращо нарастват с всеки ден и даже с всеки час.

Когато политическата меркантилност, моралната нечистоплътност и властническият цинизъм нямат граници или мощни прегради, а вилнеят безпределно, неуморно, сеейки омраза и ненавист, вражди и кръвопролития (в прекия и преносния смисъл), не е възможно нормални, разумни и почтени граждани да премълчават наличието и волунтаризмите, вакханалиите или потресаващите „жертвоприношения“ на вандализма. Ако човешкият живот вече няма солидна цена, а се превръща в

ежедневна или основна историческа валута, във властова монета, чрез която се купуват/продават всевъзможни идеологически химери, политически илюзии, или управленчески безразсъдства, тогава нито политическият вандализъм може да се отрича, нито пък нечестно да се прикрива, защото истинските му ликове и деяния все някъде, някога и от някого силно се издават.

За повече от четвърт век многострадалният ни народ преживя и изтърпя толкова много безумия, злочестия и злощастия, че е основателно и справедливо да се твърди, че той е попаднал и животува във време и общество, което са *вандалски* по същността си. А това не е изненадващо, защото най-красноречивото или безспорното доказателство за присъствието и господството на политическия вандализъм е осезаемото прокуждане, болезненото изгнание, ясно осъзнатата или подсъзнателно тормозещата човека мисъл, че нещо в живота му не върви в нужната посока, защото *Човещината* въобще отсъства. Именно тя – Човещината – е единствената бариера и най-сигурният противник на всичко, която по някакъв начин е пряко или косвено обвързано с политическия вандализъм. И щом като тя осезаемо липсва, след като нейните силуети и въздействия не присъстват в духовния и практическия мир на човека, всички бариери са вдигнати за вандализма, а всички територии могат лесно, бързо да се превърнат в негово *жизнено пространство*. В такова време и общество няма прегради за стихии, гибелната напаст на вандализма. Най-лошото и най-страшното е, че свърхполитизацията и идеологизацията на всичко в обществото водят до колосални ерупции на всевъзможни форми на вандализма в публичния/частния живот на нашите съвременници, а техните сенки и отгласи ще се отразят на битността, битийността, светогледа и начина на живот и на бъдните поколения.

Вандализмът е от онези няколко (прекалено странни) феномена или термина, за които обикновено всекидневният човешки разсъдък е абсолютно твърдо убеден, че отлично знае и разбира *какво именно* се спотайва в тяхната етимология. За простосмъртните (твърде далечни на философските размишления и интерпретации) хора вандализмът е органично свързан с нещо крайно нецивилизовано, арогантно и брутално, което, на всичко отгоре, крие своите исторически и социални корени в някаква, много далечна от нашата съвременност, архаична и примитивна социална менталност или прагматика, която е и на светлинни години от телеологията и

праксеологията на възпитания човек. Той се представя за „обратна страна“ на възпитанието, сякаш че няма нищо общо със социализацията или с интериоризацията на нравствените ценности и норми в социума; че е обърнал гръб на и афишира презрение към високите и благородни човешки идеали, или поне че е забележим дефект на образователните и възпитателните институции и пр. А това е така, понеже неговата етиология и феноменология по никой начин не могат да се поместят в рамките и ценностно-нормативните кодекси на обществено-приемливото, морално порядъчното присъствие и проявление на човека, нито да се синхронизират с универсалните и изглеждащи като вековечни общочовешки нравствени принципи и пр.

Днес всеки нормален, полуграмотен човек знае, че вандализмът е символ и въплъщение на нецивилизованост, безкултурие, духовна осакатеност и морална деградация, триумф на безчовечието или на тотална липса на нравствена съвест в adeptите му. Не всеки човек обаче може да види, прозре и осмисли неговите съвременни коварства и притворства, разнообразните маски и репертоари, с които той гастролира в живота му. Още по-трудно за съвременния човек е да проумее, че външното лустро на развития и привидно цивилизован обществен, политически, икономически, социален или културен живот може да крие в своите гънки и пазви неочаквани и огромни вандалски атрибути, които само при по-сложни, екстремални моменти и кризисни ситуации показват зъби. Това обстоятелство неизбежно води и до специфични оптически илюзии, според които дори пълноводното и пълнокръвното вандалско проявление не се забелязва отчетливо.

Вандализмът създава особен смислов далтонизъм, пък и оценъчен астигматизъм, според които той е винаги роден и присъщ на някакво *чуждо* и много *далечно минало*, а не може да бъде рожба или приемливо оръдие, които притежават съвременен произход. В този ракурс неговите иконографии и интерпретации винаги се обзавеждат с притеснителните и отблъскващите гарнитури на нещо *атавистично, архаично, примитивно*. Успокоенията или заблудите, че съвременните хора живеят в цивилизовани държави и общества, много бързо се разсейват и разобличават, щом на хоризонта се появят кошмарните признаци и силуети на опасности, които предвещават огромни беди за хората. Именно това обаче се случва на границата между XX-я и XXI-я век, която е изпъстрена и обсипана с неимоверно количество и особено качество на

историческите драматизми. След няколко десетилетия на историческа летаргия и спокойно, мирно обществено съществуване, изведнъж историята бива разтресена и човечеството потресено от пришествията и възшествията към „троновете” на властта от отделни или групирани вандали. Малко са тези, които са очаквали такива драматични, а и потресаващи преобразувания. Още повече, че никой нормален, благоразумен и почтен човек не смята вандализма за символ, оръдие, постижение, арена/сцена на хуманни идеи и прогресивни (по дух) дела, а единствено за знак и средство на безчовечието и на чудовищното в човешката натура. За него вандализмът е олицетворение на пълнокръвното осъществяване на всичко най-тъмно в човешката природа, а и на неговата животинска инстинктивност, на скотското усещане и на дивашкото отношение към всичко, излизащо отвъд нейните потребности. Противоестественото, чудовищното, инферналното, демоничното, сатанинското и тератологичното се все отделни брънки от прекалено дългата, но и неимоверно кошмарната верига на пребогатата история, а и на опустошителната феноменология на вандализма. Там, където Човекът се губи, а нечовешкото господства, винаги Чудовищността придобива особени бонификации за своите пришествия в и изстъпления над човешкия живот; просто защото тя е вечният антипод или антагонист на всичко, събрано в Човечността.

Привикнал към спокоен, а донякъде и уреден живот, съвременният, особено западният или американският гражданин е склонен да търси и намира източниците и разковничето на вандализма в отвъдни на неговите времена и обществени хомеостазиси, в които царстват съвършено други ценностно-нормативни катехизиси и странни порядки. Дълбоко вкорененият, но и прораснал исторически предразсъдък на европоцентристкия цинизъм, или на проевропейската перверзия, че вандализмът няма нищо общо (по генетическа, смислова, субстанциална, екзистенциална и функционална линия) с европейското, е колосална заблуда, а и преднамерено рециклиран трафарет за фалшификации на същинската история за произхода и същността, за мисията и триумфите на вандализма. Реално погледнато, *вандализмът е чистокръвно европейско творение и постижение*, за което обаче са исторически изобретени и културно натрапени твърде много неистини, които да отвличат вниманието, мисълта или преценката от заслужаващите го присъди. В редица отношения той прилича и на друго

европейско-цивилизационно произведение – *расизма*, който обикновено също не се коментира откъм неговия произход и функция. Затова не е изненадващо, че твърде често двата феномена се движат и в една компания, взаимно се подкрепят и често се възхищават, или завиждат на постиженията на другия, понеже вандализмът е невъзможен без ревност, завист и гняв към успехите на другите, нито без всевъзможни комплекси, които прикриват (или разкриват) истинското му его. Няма вандал, който да не е расист, ксенофоб или сегрегационист по душа и по деяния! Този трафарет не е прашасял реквизит от пребогатите колекции и фондове на Музея на историята и културата на човечеството. А той е важен инструмент и на днешната власт. Настървението и неистовството, с които Западът разрушава и ограбва, съсипва и дори унижава цели източно- или централно-европейски държави, общества и култури, не са нищо друго освен (опакованите в целофана на идеологемите) политически вандализми. Как другояче да квалифицираме, освен като вандалско високомерие или самозабравяне, западноевропейската неистовост обединена Европа да се движи на различни скорости, което си е фактически, макар гласно неизказано, разделение на народите, общества, държавите и културите според тяхната териториална и цивилизационна дислоцираност, и според волунтаристичните критерии за оценки на качествата на човешкия материал. Как иначе да оценим стремежите и опитите на западния свят да наложи тотално своите ценности и интереси, без да се съобразява с нуждите и традициите на другите народи! Нима превръщането на огромни човешки масиви в аморфна и покорна, смирена и тотално контролирана, политически и идеологически манипулирана *биомаса* не е симптом или резултат от присъствието и влиянието на вандалски по духа си визионерства, за които човекът (като род, вид и индивид) е ценен само като суровина за проектите им.

Когато днес разпалено се говори за различното таксуване на човешкия материал на Запада и Изтока (спрямо храните и цените, които се плащат за тях), няма как да подминем и темата за сравненията между подобни актове и вандалските им проекции. Защото единствено вандалите не гледат на другите човешки същества като на равноправни и равностойни личности, а само като на нещо, което може и да се третира всячески. Това, че други общества и народи заслужват великодушието да консумират само огризките от богатите трапези на западноевропейски страни и нации, не е ново

под слънцето. То е прекалено дълга и много брадясала традиция в европейската/световната история. Маниакалността на оксидентализма, че е нещо повече, но и че трябва да господства не само в Стария и Новия свят, а и над целия глобус, над човечеството е прекалено стара. Перверзията и цинизмът на Западна Европа се разобличават в двойственото отношение към предсказанията на любимия й Кант, понеже нейните граждани не желаят да споделят на равни основания богатата с другите обитатели на Стария континент и прославената цивилизация, а и не се отказват да грабят и издевателстват над останалите народи. Формално и гръмогласно славословейки за *категоричния императив* на гениалния мислител, евроатлантическите съюзници всячески обезсилват практическите му действия. Същото става и по отношение на бленуваната от него мечта за *вечния мир*, понеже в глобалният свят, „отворения пазар” и „отворените общества” непрекъснато ескалират, а и се мултиплицират всевъзможни (социални, политически, военни) конфликти и войни. Днешните миролюбци, носители и защитници на миролюбиви и демократични каузи и трансформации не се различават (по крайните ефекти на делата си) от старите вандали. Мироопазващите и мироналагащите акции по резултатите, следите си досущ приличат на вандалски покушения, опустошения, пред които хуманизмът и демокрацията немеят. В историческо време и в общества, които шумно и натрапчиво декларират, че са приели и отстояват великите хуманистични аксиологически ориентири и критерии на Кант, че вместо формационни, трябва да се зачитат само цивилизационните принципи и норми, историческите реалности и всекидневните нрави непрестанно възпроизвеждат техните пълни, потресаващи отрицания, а и доказват цялата историческа бутафория на политическите театри, които усърдно се подготвят и изобилно се разиграват пред публиките. За пример да си спомним общата, пък и непредизвикана с нищо западна война срещу Югославия, разпарчетосването, превръщането на тази федерация в малки, кръвожадно враждуващи територии и народи, които продължават злостно да се насъскват от Запада. Древният римски принцип „Разделяй и владей” не е забравен от днешните управници. Неслучайно европейският Запад толерира или фаворизира страни, общества и култури, които попадат в рамките на някогашната Римска империя, а и счита другите за варвари.

За да прикрият своите безумства и престъпления, днешните „цивилизовани“ вандали се стараят и опитват да заметат и отрекат истините за генезиса и ролята на вандализма в европейската история и в цивилизационната съкровищница на западния свят. В крайна сметка, ако безпристрастно съдим и обективно мислим, неизбежно ще констатираме, че и историята на Западна Европа е преизпълнена с вандалски актове, погроми. Нали не източно-европейски държави и култури, а люлката на агонизиращата Римска империя иска помощ от автентичните вандали, прехвърлящи се от Египет и правещи всевъзможни престъпления и грабежи, естествено, предварително договорени и с Рим! И този вандализъм не опира само до историческата поява и шествията по Западна Европа и в Африка на племената на истинските вандали, защото той има своите кристализации и проекции и в една, прекалено дълга, поредица от потресаващи престъпления, които западният свят с неговия вандализъм е извършил спрямо останалото човечество. В крайна сметка, ако си сложим ръка на сърцето или с чиста съвест, т.е. безпристрастно пресметнем, ще видим, че между вандалските изстъпления и тези на инспирираните и толерираните от Запада кръстоносни походи (в миналото и днес) няма големи разлики. Не в източните територии, цивилизации или култури се родиха, а и отгледаха Светата инквизиция; или фашизмът и нацизмът, с техните ужасяващи мракобесия, или кошмарни вандализми, взели десетки милиони невинни жертви само за две десетилетия, а пък и които за компенсация, за да си измият кървавите ръце и гузните съвести, измислиха и завещаха на своите наследници и декларативни противници да разиграват със страст политико-идеологическите водевили за родствата/сходствата между фашизма и комунизма, между нацизма и болшевиизма. Да не забравяме, че рожденото място и люлката на подобни идеологеми и митологеми бяха САЩ, считани от много народи за вандали, които безцеремонно и брутално, или перфидно, пък и неотстъпно ограбват целия свят.

И днес, когато всевъзможни ново-излюпени квазидемократи се прехласват по и с всички сили натрапват евроатлантическите ценности или визии, трябва да се замислим дали това декретиране на аксиологически йерархии в глобалния свят не е вандализъм, защото само вандалите искат и правят всичко, за да може техните ценности да са върха.

Западноевропейския (меркантилен и безскрупулен) разсъдък е имал достатъчно историческо време и културно пространство, за да скрие следите на истините за този си

принос. Затова всеки съвременник вярва или е убеден, че попълзновенията и покушенията на вандализма в жизнения му свят винаги са някакъв отглас и кошмарен проблясък на нещо от мрачното и зловещо историческо минало, което той не приема изобщо, но пък и което изобщо няма никакви родствени връзки и с европейската цивилизация. Макар да е поставена исторически на колене, да е слаба и ограничена, европоцентристката мегаломания все още не е станала реквизит на историческата памет или забрава. Тази специфична и обикновено циментирана представа много лесно и бързо може да се трансформира и експлоатира за съвременни нужди и интереси, коварни проекти и дела. Това най-често става в идеологически и политически визии, логики, техники и практики, които охотно купуват/продават всевъзможни „екстри“ и „шир-потребни“ за генезиса, природата, феноменологията, пък и за функционалността на политическия вандализъм. Затова няма политически и идеологически дискурси, в които той да е *persona non grata*, където за него да няма резервирани места, гарантирани роли във властови сценографии. Така обикновено се случва и в нашето бурно съвремие, когато вандализмът се открива или целенасочено се вменява определено на „чуждата“ – политическа, идеологическа, социална, расова, етническа, конфесионална, морална, естетическа и пр. – идентичност. А съвременната постмодерно форматирани, но и неолиберално „обяздена“ рационална ирационалност или ирационализирана рационалност се оказват твърде гостоприемни „ханове“ и приюти за пребиваване на вандализма в разнородни и многолики наративи, при което истинската същност на този феномен се прикрива зад безобразни или свършено чужди изображения, но и използва некоректни дефиниции за своята легитимация.

Вандализмът неизбежно повдига въпроса за *мярата* на своето присъствие в публичния и частния живот на човешките същества, защото е органично свързан с пренебрежението и преминаването отвъд конкретни социално и морално валидизирани рамки. Той не може никога да бъде описван и тълкуван като „златно сечение“, понеже винаги е особен символ и практическо възплъщение на нещо неординерно, неестествено, екстремално, рядко срещано, чувано и виждано в историчността/всекидневността на хората. Той винаги е неоспорим симптом за тежки или злокачествени патологии в обществото, политиката, икономиката, културата и социалната сфера, засягащи живота на народите. Само държави и общества, които

нямат никакъв или притежават много отслабен имунитет за хуманизма и истинската демокрация, са гостоприемни за вандалските визити, независимо от перченето на техните елити, или властници, че са еталон на демокрация. А това особено нагледно проличава и в преходната орисия на нашето скъпо Отечество.

Това обстоятелство съвсем не означава, че вандализмът е съвършено чужд и към всички релативизми и еклектизми, отнасящи се до неговите описания, но и тълкувания. Тъкмо защото води *двойствен живот* – едновременно изглеждащ като съвсем прозрачен, но и съвършено, или недостатъчно познат в неговите тъмни и страшни детайли, – вандализмът е доста аморфен и способен да приюти (под своята семантична и оценъчна стряха) всякакви (напълно основателни, или съвършено безпочвени) предположения и съждения за своята автентична и привидно автономна същност, специфика, а и мисия; в т.ч. и да бъде „декориран” с всевъзможни етикети, или дефинитивни присъди от хората. Въпреки тази разлятоост на представите и трактовките за неговата природа и функционалност, той пребивава и се подвизава едва ли не в доста *еднотипни* смислови силуети. Затова и повечето хора смятат за пределно ясно, или подразбиращо се съдържащото се в този одиозен и опасен феномен, а и в терминологията, която краси неговите маршове. Когато и да попитате дали има затруднения с дефиницията за вандализма, моментално ще сметне, че се подигравате с и недооценявате правилно неговите умствени качества. А такъв експеримент винаги е поредното доказателство, че най-сложните неща обикновено се представят и считат (от житейския разсъдък) като доста лесни и прости обекти.

Мислен, представян и тълкуван по този начин, вандализмът се оказва своеобразен апотеоз, крайна степен, висша форма на всичко, което е отвъдно на Нравствеността. Той е пряка или опосредствана, превърната форма на крайностите на аморализма. Затова е символ и въплъщение на тоталното отрицание, на безкомпромисното прокуждане на моралната мотивация и активност на добродетелното, спазващо социалните норми и ценности, човешко същество, което губи своя човешки лик, когато е обсебено от него.

Свалени от „Менделеевата таблица” на нравствено-етическите категории, всички фундаментално значими термини, касаещи неговите феноменологии, рязко променят смисловата си валенция, „сбогуват” се със задължителното им значение и с

практическата им роля, която следва да играят в мисленето и поведението на моралните хора.

От тази гледна точка, вандализмът не само не подкрепя и не утвърждава, а ерозира, дискредитира *деонтологичния* статус и патос на човека, който се изисква в дадени (нормални, банални или кризисни, екстремални, всекидневни и исторически) ситуации. Той е обратното лице на истинското нравствено *чувство за дълг*, което е производно от и съпровождащо нормалното човешко отношение и поведение към другия участник в конкретния казус, възприемайки го като равноправно и самоценно човешко същество.

Вандализмът няма нищо общо и с *чувството за съвест*, със зачитане на честта и достойнството на другия човек, освен това че реално представлява директно, но и флагрантно покушение, а дори и нерядко брутално, или умопотресаващо извращение с тях. Той не зачита и автономността, автентичността, свободата и правата на другия човек, което е фактически предусловие или фундаментална опора за истинската нравственост.

По някаква (странна и непонятна за масовото съзнание, за житейския разсъдък и предразсъдък) причина вандализмът се оказва не само *аморален*, но и крайно *неестетичен феномен*. Той винаги се асоциира с поведенческа грубост, недодяланост, бруталност и арогантност, които не се поместват изобщо в дефинициите за добрите обноски. Вместо благородство и духовна извисеност, неговите представители демонстрират безгранична низост и пошлост, духовно падение и аморална извратеност, социален канибализъм и душевна безчувственост към всичко онова, което не засяга техните интереси. Като че ли в масовата психика и общественото съзнание не битуват трактовки за него, според които той е впечатляващ, нагледен пример за финес, изисканост и обаятелност на неговите присъствия и проявления в публичния, или пък в частния живот на хората. Дори вулгарността и цинизмът, които хората обикновено подозират и откриват в него, не се асоциират с висока интелектуална дарба, способна изкусно да завоалира и скрива истинските намерения и деяния на своя притежател, а с тяхното безпрепятствено и непосредствено изражение в постъпките на субекта, и то в най-фрапиращите им контури. Тази безцеремонност на публично депозираното мислене и поведение е много странна, понеже е свързана с трудно обяснима изолация и

херметизация на субекта ѝ от другите. Не случайно социалният или политическият „аутизъм” са важни щрихи от портрета на всеки политически вандализъм, независимо в коя епоха, в кой тип общество пребивава.

Независимо от характера и спецификите на морално-етическите възгледи и вкусове на неговите (бивши, настоящи и предстоящи) анализатори и тълкуватели, вандализмът неизменно се представя, а пък и обяснява като нещо, което е несъизмеримо с, неподходящо и противоестествено за, конфронтиращо с, престъпващо, грубо погазващо всички онези нравствени светини, които човешките същества трябва да пазят и следват. Той по някакъв непонятен, но очевиден начин се оказва успоредно във и извън времето, защото всички хора, от всички епохи и типове общества от конкретен момент в историята или еволюцията на човечеството притежават едва ли не еднакви представи за него. Това придава на този одиозен феномен странен и мощен семантичен и оценъчен ореол, който (със своя неимоверно силен и траен блясък) заслепява и отклонява взора на мисълта към истината за неговата дълбока, автентична, а също и многопластова същност. Затова морално-етическата рефлексия на обикновените хора трудно се ориентира в неговите лабиринти и още по-трудно може да предприеме ефикасни действия срещу него. А това не означава, че простосмъртните не хранят всевъзможни заблуди за вандализма.

В масовото съзнание, в житейския разсъдък или предразсъдък винаги господства известна безгранична самоувереност, а дори и самонадеяност, че феномените на вандализма са неимоверно ясни и даже прозрачни, че са лесно уловими и бързо разшифровани, неизискващи кой знае колко знания и умения, нито богат житейски опит на човека. Подобна умствена нагласа и оценъчна вяра го правят твърде коварен, но дори и опасен.

В историческите и социокултурните трафаретни представи и тълкувания вандализмът се подвизава като преимуществено материално-веществен акт на разкриване на недоразвита, незряла и силно дефектирала (по различни причини) човешка душевност. Първоначалните срещи и сблъсъци с неговите „геройства” винаги смуцават или дори изумяват с материалните форми, степени, равнища и последици на проявленията му, а едва след това се задават и объркано нижат размислите за духовните му недра и основи.

По някаква – изглеждаща доста натрапчиво като вековечна, но и съвършено необяснима – инерция или традиция, идваща от незапомнени времена и общества, вандализмът неизменно се възприема и оценява като жестоко *скаран и със съвременността*, която по прекалено неясни причини, или съображения му дава понякога време, място и роля да се изяви в нейната историчност и всекидневност, и да изненада с нещо хората. Това изумително „гостоприемство” и тази безнаказаност на гастролите на вандализма в съвременността обикновено не предизвикват сериозна и настойчива мисловна реакция, която да изправи на подсъдимата скамейка, да проведе щателна и комплексна дисекция на всичко, свързано с генеалогията, етиологията и феноменологията на вандализма, а и в крайна сметка публично да произнесе съответна осъдителна присъда, която да го направи от този момент насетне нежелан, неспособен да се завърне в настоящето феномен. Така изглежда, че никой и нищо не са в състояние веднъж завинаги да тръшнат вратата под или пред носа на вандализма, и той да се окаже (от този момент) *persona non grata*. Сякаш той е напълно свободен и неограничен, абсолютно независим и непокорен спрямо всички прескрипции и ригоризми, които дадено време и общество видимо лансират. По всичко изглежда, че вандализмът е от онези, прекалено малко на брой, заедно с това и неимоверно причудливи, социокултурни феномени, които, независимо и въпреки безбройните посегателства, поражения, щети или вреди, нанасяни невъзмутимо от тях, се оказват изцяло свободни в своето митарство и властване в жизнените светове на хората. Колкото и да бъде осъждан, заклеяван и даже дамгосван, той преминава през всички ограждения и препятствия, не се съобразява с никакви дисциплинарни устави и социални порядъци, нито желае да се помества в някакви рамки на подчинение и смирение. Колкото и да бъде нежелан, или прокуждан, в крайна сметка, щом настъпят „звездните мигове” и удобни обстоятелства за неговите похождения и вакханалии, вандализмът се оказва много по-силен и по-властен от всичко, което си въобразява, че може да го спре. Освен това, масовото съзнание изобщо не се терзае с въпросите за биографията на този одиозен феномен, нито за подробностите, нито за превратностите в неговата еволюция. За обикновените човешки създания или съзнания той като че ли е нещо извънвременно. В покоите на всекидневния разсъдък историята и мистерията на вандализма сякаш не притежават конкретна историческа *рождена и смъртна дата*, поради което изглеждат

като вековечни, неизменни, а и неразделни спътници на човечеството в еволюцията му. Освен това, по някакви доста неясни причини асоциациите за смисъла и значението на вандализма се насочват едва ли не с някакъв необясним, но и неотменим *автоматизъм* към нещо, което притежава сигурен *неевропейски* или определено азиатски произход. Както вече видяхме, разбрахме, това се прави с определени дискретни цели и средства. Днес например, много се пише/говори за варварските изстъпления на муджахедините, разрушаващи знаменити паметници, обаче се премълчава за вандализма за американци или западно-европейци, които ограбиха и изкупили музейните съкровищници на Ирак. Затова и днешните западни вандали не се отличават (реално) много от своите източни ипостаси, независимо от безспирното им отграничаване и прикриване на същността им, а тази възможност като че ли създава известно успокоение и дори извинения за политическите волунтаризми и злодеяния, понеже измества фокуса на вниманието и преценките към другости/чуждости и сменя отговорността и вината от истинските й субекти. Сега например мишена на политическа шумотевица и медийна олелия е потенциалният вандализъм и варваризъм на прииждащите в Европа *бежански вълни*, а в същото време тотално се прикрива и премълчава *вандализмът на западните властници* и олигархии, които брутално погазват всички (международни или национални) законови рамки, за да улеснят и ускорят трансферите на бежански маси, необходими за коварните им сценарии, и които чрез тези вълни подкопават и съсипват социалните държави в целия континент.

Политическият вандализъм протяга и хваща здраво в своите мръсни и смъртоносни лапи историческата *памет* на различни индивиди, по-големи или по-малки социални общности, или дори тези на цялото общество. Той неистово се възторгва от безумията или публично, безсрамно се възхищава от арогантните и дори циничните пакостничества на своите субекти, които не спират да светотатстват и поругават места на паметта, безнаказано да кошунстват, или да се гаврят със спомените на отделни, по-стари поколения, въплътени в исторически паметници и мемориали. В нашия, прекалено злополучен и дълготраен преход към демокрация народът също става неволен, пък и пряк свидетел на всевъзможни безсрамия и отвратителни публични акции, които, закриляни от ново изпечените демократи, лица или групи провеждат, за да променят дизайна, или да нанесат отделни поражения, даже и напълно да разрушат

емблематични мемориали. Ако това е едната – директната, грубата, бруталната – страна на политическия вандализъм спрямо историческата памет, другата – опосредстваната, меката, тази с кадифените ръкавици, дискретната – е органично свързана с покушения или поражения на паметта чрез посредничеството на различни видове закони, които радикално и официално променят пейзажа на позволената и забранената мнемоника; които внасят различни типове корекции в учебните планове и програми, за да „прочистят” учебниците по история или литература от паметта за велики синове и дъщери на българския народ, и за да снижат, или отстранят паметта за мартирологията на светците и мъчениците на националната ни история, а на тяхно място да поставят, или издигнат в ранг лица, или събития, които нямат нищо общо, или пък обективно не заслужават такава огромна почит и признание.

Политическият вандализъм не забравя, не изоставя обаче и *социалното въображение*. Той проявява особен, нездрав, но заедно с това и непрестанен интерес, и опасна активност към символите и материалните олицетворения на историческо и политическо въображение, на идеологическата романтика на своите или чуждите идентичности, като, разбира се, действа по свършено неравностоен начин спрямо техните проявления. Бруталната или дори официално подкрепената с всевъзможни лустрационни закони и разпоредби забрана да се изповядват и разпространяват принципи, идеали и творения, които ориентират вниманието и интереса на подрастващите, младежта, или на големи човешки маси към духовни върхове в историческото въображение, към политическото визионерство на крупни фигури от националната ни история, които истински се борят и дори жертват за свобода, справедливост, равенство и солидарност сред и за народа, не може да бъде квалифицирана другояче освен като жив вандализъм към въображението.

Политическият вандализъм не прощава и *на езика*, особено на политическите му модификации. От една страна, той всячески репресира и изтезва онези политически езици, които смята за вредни и опасни за неговите интереси и коварни сценарии, като ги превръща в свои безпомощни жертви или в сервилни прислужници, а от друга – така обработените и префасонираните политически езици се оказват склонни и способни на всевъзможни вандализми към онези, за които се отнасят, или които те наказват сурово. Не е случайно, а закономерно обстоятелството, че *езикът на омразата* е част от вечния

лексикон и властови трафарет на вандалския език, който преследва власт на всяка цена. Така в два плана се осъществяват покушенията и пораженията на политическия вандализъм – веднъж върху териториите и властта на политическите езици; втори път – чрез фаворизацията и агресията на похитените и префасонираните, иначе казано, вандализираните езици към всичко, до което те се отнасят, описват, тълкуват, обвиняват или оправдават. Защото *вандализмът на езика* е не по-малко страшен и коварен от *вандализма спрямо езика*, неговите прерогативи и свободи, неговите богатства и функционалности.